

עוון המלווה והערב בהלוואת ריבית

לדעת חכמים, המלווה והערב בריבית לוקים על כך, כי עברו על איסור שיש בו **לאו**, וכל העובר על איסור שיש בו **לאו**, לוקה.

ולדעת רבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב, המלווה והערב בריבית אינם לוקים על כך, כי האיסור שעברו עליו **ניתק לעשה**, כלומר מצווים הם לבטל מה שעשו, וכל איסור לאו שיש לו תקנה על ידי חיוב עשה, אין לוקים עליו.

מתחילה אמרו, שהחכמים הללו נחלקו בהלוואה שכבר גבו את הריבית מהלווה, האם יש תקנה לאיסור על ידי הוצאת הריבית מהמלווה או לא, [כמחלוקת רבי אלעזר ורבי יוחנן].

אולם יתכן שלא נחלקו בזה כלל, ומחלוקתם היא האם יש איסור בעצם השמת הריבית על הלווה אף קודם שגבו ממנו את הריבית.

רש"י מפרש, שלדברי הכל, אם כבר גבו את הריבית מהלווה, אין חיוב להשיבה לו, [כדעת רבי יוחנן], ואם כן הכל מודים שלוקים על לקיחת הריבית, שהרי הלאו אינו ניתק לעשה. והמחלוקת הזו היא בריבית שעדיין לא נפרעה. ולדברי הכל לא עברו בה באיסור "אל תקח מאתו נשך", האמור על גביית הריבית, אלא שלדברי חכמים המלווה והערב לוקים, כי עברו על איסור "לא תשימון עליו נשך", שלדעתם כוונת האיסור הוא, שלא לשים נשך על הלווה, ומאחר שהם עשו הטילו עליו הלוואה בריבית, עברו על האיסור הזה, ולוקים. **ולדעת רבי נחמיה, לא נאמר האיסור הזה על השמת הנשך בשעת ההלוואה, אלא אם כן גבו את הריבית בפועל**, ולכן כל זמן שלא גבו את הריבית אין לוקים על זה, ומצווים לקרוע את השטר המחייב את הלווה לשלם ריבית.

ותוסי מפרשים, שלדברי הכל אין לוקים על הלאו "אל תקח מאתו נשך", אפילו אם כבר גבו את הריבית, כי הלאו הזה ניתק לעשה, המחייב להשיב את הריבית, [כדעת רבי אלעזר]. ונחלקו מתי לוקים על הלאו "לא תשימון עליו נשך", האם כוונת האיסור על השמת הנשך בלבד, או רק כשהדבר בא לידי גבייה.

משכנתא בלא נכייטא

מי שלווה מעות מחבירו, ומשכן לו את שדהו, עד שיפרע את חובו, על מנת שבתוך הזמן הזה, המלווה יאכל את פירות השדה בלא לנכותם מהחוב, הרי זה **אסור משום אבק ריבית**, משום שהמלווה מקבל יותר ממה שמלווה. שהלווה את סכום ההלוואה ומקבל בנוסף לכך אכילת פירות השדה.

ומכל מקום, אין זה נחשב כריבית קצוצה, כי פעמים אין השדות עושות פירות, כגון בשנות בצורת או שידפון, ונמצא שאין כאן ריבית ברורה בשעת ההלוואה. ומאחר שאין זו ריבית קצוצה, הכל מודים, שאם המלווה עבר על האיסור, ואכל את הפירות, אין הדיינים מוציאים אותם ממנו.

איסור ריבית במקח וממכר

המובא במשנה "ואיזהו תרביית"

רבה ורבא מפרשים את המשנה כמו שהיא שנויה ועל פי ההקדמות הבאות.

א. עניין ריבית במקח הוא, שהקונה משלם למוכר מראש, ובשכר שהמעות נמצאות אצל המוכר קודם זמן הקניין, [כעין הלוואה], הוא מוזיל לקונה את המקח, ונמצא הקונה מקבל דבר השווה יותר ממה ששילם, תמורת מה שהניח את מעותיו אצל המוכר קודם שעת הקניין.

ב. אם המקח ביד המוכר בשעת התשלום, אין איסור בדבר, כי יש להחשיב את הקניין כאילו חל מיד, [שהרי אסור לחזור מהקניין, והחוזר מתקלל בקללת מי שפרע], ואין כאן שכר על המתנת המעות, אלא דבר השייך לקונה התייקר. **ג. אם אין המקח ביד המוכר, אבל כבר יצא השער שלו**, הכל מוכרים אותו, ונקל לקנותו, לכן אפילו אם אין המקח ביד המוכר, הרי זה כאילו הוא בידו, כי יכול לקנותו בכסף שקיבל מהקונה. ומאחר שהמקח נחשב ביד המוכר, כאילו נקנה לקונה באותה שעה [כהקדמה ב'], ואין כאן שכר על המתנת המעות. [כן מפרש כאן רש"י טעמו של דבר, אולם בדף ס"ג נחלקו אמוראים בביאור עניין זה].

ד. מה שאמרנו שאם יצא השער הדבר מותר אף על פי שאין המקח ביד המוכר, אין זה אלא כשהקונה נותן לו מעות לשם קניין זה, אבל אם היה בעל חובו של המוכר אומר לו, תן לי את המקח בחובי, מאחר שאין המקח ביד המוכר, וגם לא קיבל כסף שיוכל לקנות בו את המקח, אין הקניין חל באותה שעה, ולכן אם התייקר המקח לאחר מכן, אסור למוכר לתת לקונה

מקח כפי שוויו בשעת הקניין, משום שהקונה מרוויח, בכך שהניח את חובו ביד המוכר עד שקיבל את הקניין, ויש בזה משום ריבית.

ה. הדין האחרון הוא דווקא **כשאין המקח ביד המוכר, אבל אם המקח ביד המוכר, הרי זה כאילו חל הקניין באותה שעה**, ומותר לקונה לקבל אותו אחר שהתייקר, כפי שוויו בשעת הזול, משום שנחשב כאילו התייקר כשכבר היה שלו, ולא קיבל שכר על המתנת המעות. [ואביי חולק על הפרט הזה, ואומר שאפילו כשהמקח ביד המוכר, אם אינו מקבל מעות על הקניין, אלא מוכר את המקח כנגד חובו, אין להחשיב כאילו חל הקניין באותה שעה, ויש בזה משום ריבית].

ועל פי זה יש להבין את מה ששנינו בתחילת הפרק, ואיזהו תרביית [במקח], מי ששילם מראש 25 דינר, כדי לקבל אחר זמן כור חטים, ובאותה שעה כבר יצא השער, וכך היה מחיר החטים, אף על פי שהחטים אינם ביד המוכר, כאילו נקנו החטים לקונה באותה שעה, ולכן אם התייקרו החטים לאחר זמן, ועמדו על 30 דינר לכור, רשאי לקבל אותם כך, ואינו כמקבל שכר על הקדמת מעותיו למוכר, אלא כנוטל את חטיו שהתייקרו אחר שכבר קנה אותם. אולם אם היה המוכר חייב לו 30 דינרים, ואמר למוכר תן לי בעבורם יין שווה 30 דינרים, אם אין למוכר יין, אסור לעשות כן, אף על פי שכבר יצא השער, כי מאחר שלא קיבל מעות בשעת הקניין, אין להחשיב את הקניין כאילו כבר חל באותה שעה, ואם כן יש חשש שיתייקר היין אחר זמן, ונמצא הקונה מקבל דבר השווה יותר מ- 30 דינר, בשכר שהניח את חובו אצל המוכר עד קבלת היין, ואסור משום ריבית.

📖 **ואביי מפרש את המשנה שלא כמו שהיא שנויה, ועל פי דינו של רב ספרא.**

דינו של רב ספרא – יש דברים שמותרים מעיקר הדין, אבל אסורים מפני שנראים כריבית בהערמה, כגון הבא ללוות מחבירו 30 דינר, ואומר לו חבירו, 30 דינר איני מלווה לך, אבל חטים בשווה 30 דינר אני נותן לך, ומאחר שאתה צריך מעות, אחזור ואקנה ממך את החטים בזול, ואתן לך 25 דינר תמורתם, ומעתה אחר כל זאת, חזרו החטים לבעליהם, וביד הלווה 25 דינר שקיבל על מכירתם, אבל חייב לשלם 30 דינר כשווי החטים שקיבל, והרי זה נראה כריבית, שיש בידו 25, וחייב להחזיר 30.

ולדעת אביי, אין האיסור אלא אם ישלם 30 דינר במעות, שכשמשלם מעות נראה שגם ההלוואה היתה המעות שקיבל, ואם כן נראה כמי שלווה 25 ומחזיר 30, אבל אם ישלם חטים [או דבר אחר] בשווה 30 דינר, אין איסור, כי אז נראה שההלוואה היתה החטים שקיבל, וה-25 שהיו בידו אינם נראים מההלוואה, אלא תשלום על המכירה, והלווה חטים בשווה 30 דינרים, רשאי לשלם דבר השווה 30 דינרים.

ודינים אלו הם ביאור המשנה שיש לשנותה כך, האומר לחבירו הלוויני 30 דינרים, אמר לו 30 דינרים אין לי, אבל חטים ב-30 דינרים יש לי שאני נותן לך, וחזר וקנה ממנו ב-25 דינרים, ואחר כך בא לתבוע את חובו, ואמר תן לי 30 דינר דמי החטים שהלוותי לך, אם פורע לו חטים או יין השווה 30 דינר מותר, אבל אם אין לו, אסור לתת לו 30 דינרים. [וביאור זה נדחה בגמרא, משום שלשון הגמרא לא משמע כן].

ולדעת רבי יוחנן, מדין התורה, אפילו זה שנטל את הריבית בעצמו, פטור מלהשיבה. [התוס' מפרשים שאפילו לצאת ידי שמים, אינו צריך להשיב את הריבית. וריב"ן מפרש, שאם רוצה לצאת ידי שמים, חייב להשיב את הריבית, ורק בדיני אדם פטור]. ושלושה טעמים נאמרו בזה. [א] שנאמר בספר יחזקאל, "בנשך נתן ותרבית לקח וחי לא יחיה", ללמד שעונשו מיתה ולא תשלומים. [ב] שנאמר בתורה, "אל תקח מאתו נשך ותרבית ויראת מאקיך", ללמד שהאיסור ניתן למען נירא מה', ולא לעניין תשלומים. [ג] שנאמר בספר יחזקאל, "בנשך נתן ותרבית לקח וחי לא יחיה... מות יומת דמיו בו יהיה", להקיש מלווה בריבית לשופך דם, שאין לו תשלומים אלא עונש מיתה. [וי"ג שהוקש לשופך דם הכתוב בפסוק הבא, "והוליד בן פריץ שופך דם"]. והכתוב "וחי אחיך עמך", לא בא לומר שיש להשיב את הריבית, אלא שחיי אדם קודמים לחיי אחרים, ואם היו שנים מהלכים בדרך, ויש לאחד מהם מים, כדי צורכו של אחד מהם, חיינו קודמים לחיי חבירו, וישתה הכל לבדו, שאין לאדם להחיות את חבירו, אלא כשיכול לחיות בעצמו, שנאמר וחי אחיך עמך.

ניתן לקרוא את האותיות המודגשות בלבד

כסיכום קצר של הדף

להצטרף לקבוצת וואצאפ לקבלת הקבצים

מידי יום לחצו על [הקישור הבא](#)

להצטרף לקבוצת טלגרם לקבלת הקבצים

מידי יום לחצו על [הקישור הבא](#)